

Ebeveynlerin Çocuklarına COVID-19 Aşısı Yaptırma Konusundaki Görüşleri

Parents' Opinions About Having Their Children Vaccinated Against COVID-19

Tülay Kuzlu Ayyıldız¹(iD), Elif Demirci¹(iD), Merve Kocabıyık¹(iD), Aysel Topan¹(iD), Aylin Kurt²(iD)

¹ Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Zonguldak, Türkiye

² Bartın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bartın, Türkiye

Makale atfı: Kuzlu Ayyıldız T, Demirci E, Kocabıyık M, Topan A, Kurt A. Ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırma konusundaki görüşleri. J Pediatr Inf 2022;16(1):20-26.

Öz

Giriş: Çocuklarda COVID-19 enfeksiyonundan haftalar sonra immüno-lojik reaksiyonlar ortaya çıkabilmektedir. Bu reaksiyonlar çocuklarda COVID-19'a bağlı mortalite ve morbidite oranlarını artırmaktadır. Bu nedenle çocuklarda COVID-19 enfeksiyonunun geç dönem etkilerinin azaltılması için aşılama çalışmaları önemli olabilir. Ek olarak çocukları COVID-19'a karşı aşılamak, salgının kontrolüne ve küresel ekonominin iyileşmesine katkıda bulunacaktır. Çocuklar için, ebeveynler çocuklarının aşısı konusunda karar vericisi konumundadır. Bu çalışmada ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırma konusundaki görüşlerini belirlemeyi amaçladık.

Gereç ve Yöntemler: Bu kesitsel araştırma 0-18 yaş grubu çocuğu olan 423 ebeveyn ile gerçekleştirildi. Veriler "Ebeveyn ve Çocuğu Tanıtıcı Bilgi Formu" ve araştırmacılar tarafından literatüre dayalı oluşturulan ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya yönelik istek durumları ve Ulusal Aşı Takvimindeki aşılarla ilişkin deneyimlerinin sorgulandığı web tabanlı bir anket formu kullanıldı.

Bulgular: Ebeveynlerin %27.7'si çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmayı istiyordu. Çocukların %15.1'i COVID-19 enfeksiyonu geçirmişti. Büyük yaşta (16-18 yaşındakiler ile 0-5 yaşındakiler kıyaslandığında, 11-15 yaşındakiler ile 0-5 yaşındakiler kıyaslandığında) çocuğu olan ebeveynler daha yüksek oranda çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmak istiyordu ($p=0.003$). Ailelerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmama nedenleri "güvensizlik", "çocuklar üzerindeki olumsuz etkiler" ve "gereksinim duymama" temaları altında toplandı.

Sonuç: Aşı geliştirme süreci ve aşı güvenlik testleri hakkında iletişimde şeffaflık önemlidir. Halk sağlığı yetkilileri de yanlış bilgileri zamanında ele almalıdır. Bu şekilde ebeveynlerin çocuklarının COVID-19 aşılanmasıyla ilgili algılamaları ve davranışları kontrol edilebilecektir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 aşıları, aşılama, ebeveynler, çocuklar

Abstract

Objective: Children can develop immunological reactions weeks after being infected by COVID-19. These reactions increase children's rates of mortality and morbidity due to COVID-19. Therefore, vaccination may be an important way to reduce the delayed effects of COVID-19 infection in children. Vaccinating children against COVID-19 will also contribute to controlling the pandemic and the global economy's recovery. Parents are responsible for deciding whether or not their children receive vaccinations against COVID-19. This study aimed to determine parents' opinions about having their children vaccinated against COVID-19.

Material and Methods: This cross-sectional study was conducted with 423 parents with children under 18 years old. The data were collected using an "Information Form for Parents and Children," and a web-based questionnaire. The questionnaire was developed by the researchers based on the literature. It has questions about parents' willingness to have their children vaccinated against COVID-19 and their experiences with the vaccines included on Turkey's National Vaccination Schedule.

Results: Of the parents, 27.7% wanted to get their children vaccinated against COVID-19. Of the children, 15.1% had been infected by COVID-19. The parents with older children (11-15 year-olds and 16-18 year-olds) wanted to have them vaccinated against COVID-19 at a higher rate than the parents of children who were under 5 years old ($p=0.003$). The parents cited distrust, negative effects on children and being unnecessary as their reasons for not wanting to have their children vaccinated against COVID-19.

Conclusion: Transparency is important in the vaccine development process and vaccine safety tests. Public health authorities should address incorrect information in a timely manner. This will help to manage parents' perceptions of and behaviors concerning the vaccination of their children against COVID-19.

Keywords: COVID-19 vaccines, vaccination, parents, children

Yazışma Adresi/Correspondence Address

Tülay Kuzlu Ayyıldız

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Bölümü,
Zonguldak-Türkiye

E-mail: tayyildiz67@hotmail.com

Geliş Tarihi: 20.05.2021

Kabul Tarihi: 26.07.2021

Çevrimiçi Yayın Tarihi: 09.06.2022

Giriş

SARS-CoV-2, Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkıp kısa sürede tüm dünyaya yayılan ve şiddetli akut solunum sendromu ve pnömöniye sebep olan bir virüstür (1,2). SARS-CoV-2'nin neden olduğu Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19), 2019'un sonlarında ortaya çıkan Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından neredeyse tüm dünyaya yayılması ve binlerce insanda görülmesi ve binlerce insanın yaşamını yitirmesine neden olmasıyla pandemi ilan edilmiştir (3). Türkiye'de ilk COVID-19 vakası ise 10 Mart 2020'de görülmüş ve vaka sayısı giderek artmıştır (4).

Kore'de yapılan bir çalışmada, 7700'den fazla hastanın sadece 75'i (%1) 9 yaşından küçük ve 405'inin (%5) 10-19 yaşları arasında olduğu belirtilmektedir (5). COVID-19 hastalığından etkilenen yaş grubunun ağırlıklı olarak 5 yaş üzeri olduğu, bunu da 1 yaş altı grubun takip ettiği ve görülen ağır hastalık tablolarının da yine 1 yaş altı grupta olduğu da bildirilmektedir (6). Çocuklarda COVID-19 artık her yaşta sıklıkla görülmektedir (7).

Çocuk hastaların erişkin hastalara göre ateş, baş ağrısı, baş dönmesi, bulantı kusma gibi daha hafif klinik bulguları olmaktadır (8). Çoğu çocuk hasta şikayetlerinin başlangıcından sonraki birkaç hafta içinde iyileşmekte ve hastalık sürecinin sorunsuz geçirebilmektedir (9,10). Bazı çocuklarda ise Yeni Koronavirüs (SARS-CoV-2) enfeksiyondan sonra multisistem inflamatuvar sendrom (MIS-C) tablosu görülebilmektedir (11,12). MIS-C, SARS-CoV-2 enfeksiyonundan haftalar sonrasında ortaya çıktığı için immünolojik bir tepki olarak düşünülmektedir. SARS-CoV-2 teması, PCR (polimeraz zincir reaksiyonu), antijen veya antikor pozitifliği olan hastada ateş, inflamatuvar göstergelerin yüksekliği ve en az iki sistemin (kalp, akciğer, böbrek, deri hematolojik, gastrointestinal ve nörolojik) tutulumu görülmektedir. Hastalık erken tanınmaz ve tedavi edilmezse hayati risk oluşturabilmektedir (13). Bu nedenle COVID-19 enfeksiyonu çocuklar için de artık hayati bir tehdit oluşturmaktadır (11,14).

Bu reaksiyonlar çocuklarda COVID-19'a bağlı mortalite ve morbidite oranlarını artırmaktadır. Bu nedenle çocuklarda COVID-19 enfeksiyonunun geç dönem etkilerinin azaltılması için aşılama çalışmaları önemli olabilir (15). Ek olarak çocukları COVID-19'a karşı aşılama, salgının kontrolüne ve küresel ekonominin iyileşmesine katkıda bulunacaktır. Çocuklar için, ebeveynler çocuklarının aşısı konusunda karar vericisi konumdadır (16). Bu çalışma, ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya konusundaki düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda belirlenen araştırma soruları şu şekildedir:

- Çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmayı isteyen ebeveynlerin oranı kaçtır?
- Çocuğa ait özelliklere göre (yaş, kronik hastalık, düzenli ilaç kullanma, COVID-19 enfeksiyonu geçirme) ebe-

veynler arasında çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmayı isteme oranlarında fark var mıdır?

- Ebeveynlere ait özelliklere göre (eğitim durumu, aile gelir durumu, ailedeki çocuk sayısı) ebeveynler arasında çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmayı isteme oranlarında fark var mıdır?
- Çocukların aşılanma öyküsüne göre (Ulusal Aşı Takvimi dahilinde ve haricindeki özel aşıları yaptırmaya durumu ve aşı sonrası yan etki yaşama) ebeveynler arasında çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmayı isteme oranlarında fark var mıdır?

Gereç ve Yöntemler

Bu kesitsel araştırma 0-18 yaş grubu çocuğu olan 423 ebeveyn ile gerçekleştirildi. Araştırmanın yapılabilmesi için üniversitemiz İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (30.12.2020 tarih ve 1011 sayılı) izin alındı. Veriler "Ebeveyn ve Çocuğu Tanıtıcı Bilgi Formu" ve araştırmacılar tarafından literatüre dayalı oluşturulan ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya yönelik istek durumları ve Ulusal Aşı Takvimi'ndeki aşılarla ilişkin deneyimlerinin sorgulandığı 16 kapalı uçlu ve 2 tane açık uçlu sorudan oluşan web tabanlı anket formu kullanıldı. Web tabanlı anket formunun giriş sayfasında ebeveynlere aydınlatılmış onam sunuldu ve kabul eden ebeveynler ile araştırmaya devam edildi. Ebeveynlere onam sayfasında araştırmaya katılma ya da katılmama konusunda özgür oldukları ve araştırmadan istedikleri zaman ayrılacakları konusunda bilgi verilip, bilgilendirilmiş onam koşulu etik ilke olarak yerine getirilmiştir. İnsan onuruna saygı ilkesi göz önünde bulunduruldu ve gizlilik ilkesine uyuldu.

Veriler IBM SPSS Statistics kullanılarak değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı analizler normal dağılım gösterdiği için değişkenlerin gösteriminde ortalama \pm standart sapmalar (minimum-maksimum) kullanılmıştır. Ebeveynlerin ve çocukların demografik özellikleri, ebeveynlerin aşılar ile ilgili deneyimlerinin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya arasındaki ilişkiyi belirlemek için ki kare testi kullanılmıştır. Fisher Exact post hoc testi, önemli farklılıkların nereden kaynaklandığını belirlemek için kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edildi. Açık uçlu sorulara verilen yanıtlar tematik analiz yöntemi ile analiz edildi.

Bulgular

Araştırmaya dahil edilen ebeveynlerin yaş ortalaması 38.18 ± 6.93 (24-48) ve çocuklarının yaş ortalaması 10.05 ± 5.24 (0-18 yaş) idi. Çocukların %50.8'i erkek, %49.2'si kızdı. Çocukların %8.7'sinin kronik hastalığı ve %5.9'unun kullandığı düzenli bir ilacı vardı. Ebeveynlerin %40.0'i üniversite mezunuydu. Ailedeki çocuk sayısı en sık (%50.1) ikiydi. Çocuğun yaşına göre ebeveynlerin COVID-19 aşısı yaptırmaya isteklerinin fark vardı ($p=0.003$). Araştırmada 16-18 ve 11-15 yaşında çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya isteği oranı 0-5

Tablo 1. Çocuğa ait özelliklerin göre ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya istediğindeki farklar (n= 423)

Özellikler	Ort ± SS	Min-Max	Çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmak isteyen ebeveynler		Test değeri
			n	%	
Çocuk yaş (yıl)	10.05 ± 5.24	0-18			
Ebeveyn yaşı	38.18 ± 6.93	24-48			
	n	%	n	%	
Çocuk yaş (yıl)*					
0-5 ^{ab}	96	22.7	18	18.8	X²= 13.741 p= 0.003
6-10	119	28.1	19	22.6	
11-15 ^a	124	29.3	31	26.1	
16-18 ^b	84	19.9	49	39.5	
Çocuğun cinsiyeti					
Kız	208	49.2	63	53.8	X ² = 1.413 p= 0.277
Erkek	215	50.8	54	46.2	
Çocukta kronik hastalık varlığı					
Evet	37	8.7	14	12.0	X ² = 2.099 p= 0.177
Hayır	386	91.3	103	88.0	
Düzenli ilaç kullanımı					
Evet	25	5.9	8	6.8	X ² = 0.250 p= 0.647
Hayır	398	94.1	109	93.2	
Araştırmaya katılan ebeveynin eğitim durumu					
İlkokul	67	15.8	22	18.8	X ² = 4.760 p= 0.190
Lise	110	26.0	25	21.4	
Üniversite	169	40.0	43	36.8	
Lisansüstü	77	18.2	27	23.1	
Ailedeki çocuk sayısı					
1	123	29.1	31	26.5	X ² = 1.360 p= 0.507
2	212	50.1	64	54.7	
3 ve daha fazla	88	20.8	22	18.8	

X²: Ki-Kare testi *Fark: Fisher exact testi, ^aYapılan ileri analiz sonucunda, 11-15 yaşında çocuğu olan ebeveynler arasında çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya istediği oranı 0-5 yaşında çocuğu olanlardan daha fazlaydı (%26.1 ve %18.8, p= 0.027), ^bYapılan ileri analiz sonucunda, 16-18 yaşında çocuğu olan ebeveynler arasında çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya istediği oranı 0-5 yaşında çocuğu olanlardan daha fazlaydı (%39.5 ve %18.8, p< 0.001).

yaşında çocuğu olanlardan daha fazlaydı (%39.5 ve %18.8, p< 0.001; %26.1 ve %18.8, p= 0.027). Çocukta kronik hastalık varlığı ve düzenli ilaç kullanımı, ebeveyn eğitim durumu, aile gelir durumu ve ailedeki çocuk sayısına göre ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya istekli olmalarında fark yoktu (p> 0.05) (Tablo 1).

Ebeveynlerin %27.7'si çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmaya istekliydi. Çocukların %15.1'i COVID-19 enfeksiyonu geçirmişti. Ebeveynlerin %95.0'inin Ulusal Aşı Takvimi'ndeki aşıları ve %26.2'sinin Ulusal Aşı Takvimi dışındaki özel aşıları yaptırmıştı. Çocukların %2.8'inde aşı sonrası herhangi bir rahatsızlık görülmüştü. Çocuğuna Ulusal Aşı Takvimi dışındaki özel aşıları yaptıran ebeveynler yaptırmayanlara göre daha yüksek oranda çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmak istiyordu (p= 0.02). Çocuğun COVID-19 enfeksiyonu geçirme, çocuğuna Ulusal Aşı Takvimi'ndeki aşıları yaptırmaya ve aşı sonrası çocukta herhan-

gi bir rahatsızlık görülmesine göre ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmak istemelerinde fark yoktu (p> 0.05) (Tablo 2).

Ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmak istememe nedenlerine yönelik sorulara açık uçlu soruya verdikleri cevapların tematik analizi sonucu elde edilen bulguları Tablo 3'te sunuldu. Analiz sonucunda üç ana tema belirlendi. Temalar; güvensizlik, çocuklar üzerindeki olumsuz etkiler ve gereksinim duymamayı (Tablo 3).

Tartışma

COVID-19 gibi sağlık açısından kriz yaratan durumlarda, sağlık hizmeti kullanımını azaltmak ve risk altındaki popülasyonları korumak adına bulaşıcı hastalıklar için aşılama oranlarını artırmak kritik önem taşımaktadır. Bu çalışmada ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya istediği

Tablo 2. Çocuklarının aşılama durumlarına göre ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırma isteğindeki farklar

Çocuklarının Aşılama Durumları	n	%	Çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmak isteyen ebeveynler		X ²
			n	%	
Çocuğa COVID-19 aşısı yaptırmaya istekli olma					
Evet	117	27.7			
Hayır	306	72.3			
Çocuğun COVID-19 enfeksiyonu geçirmesi					
Evet	64	15.1	14	12.8	X ² = 2.756
Hayır	359	84.9	102	87.2	p= 0.219
Çocuğa Ulusal Aşı Takvimi'ndeki aşıları yaptırma					
Evet	402	95.0	115	98.3	X ² = 4.398
Hayır	21	5.0	2	1.7	p= 0.106
Çocuğa Ulusal Aşı Takvimi dışında özel aşıları yaptırma					
Evet	111	26.2	42	35.9	X²= 7.842
Hayır	312	73.7	75	61.5	p= 0.020*
Çocukta aşı sonrası rahatsızlık görülme					
Evet	12	2.8	5	4.3	X ² = 3.083
Hayır	411	97.2	107	91.5	p= 0.214

X²= Ki-Kare testi, *p< 0.05.

görüşlerini belirlemeyi amaçladık. Araştırmaya dâhil edilen ebeveynlerin %27.7'si çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmaya istekliydi ve çocukların %15.1'i COVID-19 enfeksiyonu geçirmişti. Çin'de yapılan bir çalışmada ebeveynlerin %70'inin çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya istekli olduğu belirtilmektedir. Aynı çalışmada ebeveynlerin ilkokul ve liseye giden çocukların sosyal mesafeyi ve kendilerini koruyamayacağını düşündüğü için aşılamaya sıcak baktıkları bildirilmektedir (16).

Araştırmadaki ebeveynlerin %72.3'ü çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmaya istekli değildi. İtalya'da yapılan bir çalışmada ebeveynlerin/velilerin büyük bir çoğunluğu (%60.4) çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya meyilliyken, %29.6'sı hala fırsatı değerlendiriyordu ve %9.9'u tereddütlüydü (17). İngiltere'de yapılan bir çalışmada ise çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırma konusunda ebeveynlerin/velilerin %48.2'si "kesinlikle yapacağım" ve %40.9'u "emin değilim ama evete meyilli" yanıtını verdiği bildirilmektedir (18). Altı farklı ülkede (Amerika, Kanada, Japonya, İspanya, İsviçre ve İsrail) yapılan çalışmada ise ebeveynler arasında çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmayı isteme oranı %65'ti (19). Bu çalışmadaki ebeveynlerin diğer çalışmalara göre çok daha yüksek oranda aşılama konusunda tereddüt yaşadığı tespit edildi.

Araştırmadaki ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısını yaptırmayı istememe nedenleri aşıların geliştirilmesi ve uygulanması hakkında medyada yer alan söylentiler, sağlık ve devlet otoritelerinin tutarsız bildirimleri ve çocuklarda COVID-19 hastalık sürecinin hafif geçmesi olarak belirlendi. Ebeveynle-

rin COVID-19 aşısına karşı tereddütlü olma nedenleri çocukların düşük risk taşıması, güvenlik, etkinlik, aşının yeni olması hızlı geliştirilmesi, düşük ebeveyn eğitim düzeyi, web/sosyal medyadaki bilgilere güvensizlik ve aşılama politikaları olarak karşımıza çıkmaktadır (17,18). COVID-19 aşısı hakkındaki olumsuz ve tutarsız bilgilere maruziyet artıka ebeveynlerin çocuklarına aşı yaptırmaya yönelik kabul oranları düşmektedir (16,20). Bu çalışmadaki ebeveynlerin tereddütü yaşadığı ya da aşı yaptırmaya isteksiz olma nedenleri diğer çalışmalara benzerdi.

Büyük yaşta (16-18 yaşındakiler ile 0-5 yaşındakiler kıyaslandığında, 11-15 yaşındakiler ile 0-5 yaşındakiler kıyaslandığında) çocuğu olan ebeveynler daha yüksek oranda çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmak istiyordu (p= 0.003). Benzer şekilde İtalya'da yapılan bir çalışmada çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmada tereddüt yaşama oranı en yüksek 6-10 yaş arası çocuğu olan (17) ve İngiltere'de yapılan çalışmada 14 yaş ve altı çocuğu olan ebeveynlerde olduğu bildirilmektedir (18). Çocuğun yaşı ebeveynlerin COVID-19 aşılamasına ilişkin davranışlarını etkilediği görüldü. Büyük yaşta çocuğu olan ebeveynler çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmada daha fazla tereddüt yaşamaktadır.

Araştırmada çocukta kronik hastalık olması ya da düzenli ilaç kullanması ebeveynlerin çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmadaki düşüncesinde fark yaratmadı. Bu konuda literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Kronik hastalığı olan çocukların ebeveynlerinin çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmak isteme-

Tablo 3. Ebeveynlerin COVID-19 aşısına ilişkin düşüncelerinden elde edilen temalar ve ifadeler

Temalar	Alt temalar	Temanın açıklaması	Ebeveynlerin ifadeleri
Güvensizlik	İçeriğinin belirsizliği	Çocukları için COVID-19 aşısının yapılması gündemde olsaydı, çocuklarına aşı yaptırmayacağını bildiren ebeveynlerin neredeyse hepsi aşıya güvenmedikleri için karşı düşüncede olduklarını bildirdi. Ebeveynlerin ifadeleri aşının içeriğinin belirsizliği, koruyuculuğundan şüphe etme ve aşı çalışmalarının tamamlanmaması etrafında toplanmıştı.	<i>"İçindeki etken maddeye güvenmiyorum."</i> <i>"Aşının içeriğini bilmediğim için güvenilir mi emin değilim."</i>
	Koruyuculuğundan şüphe etme		<i>"Viral hastalık ve bulaşıcılıkta aşı yetersiz kalır. Mutasyona bağlı. Sansasyonel bilgi kirliliği aşıya olan güveni sarsıyor."</i> <i>"Etkinlik derecesini bilmiyorum."</i>
	Aşı çalışmalarının tamamlanmaması		<i>"Henüz 3. faz tamamlanmadığı için tedirginim"</i> <i>"Aşının tüm aşamalarının tamamlanmadan kısa sürede çıkarılmış olmasından dolayı çocuğuma yaptırmayı düşünmüyorum."</i> <i>"Faz aşamalarının çok hızlı geçildiğini düşünüyorum."</i> <i>"Aşı karşıtı değilim ancak aşı sürecinin iyi yönetilmediğini düşünüyorum."</i>
Çocuklar üzerindeki olumsuz etkiler	Yan etki	Çocukları için COVID-19 aşısının yapılması gündemde olsaydı, çocuklarına aşı yaptırmayacağını bildiren ebeveynlerin neredeyse yarısı aşının yan etkileri nedeniyle çocuklarının hastalanmasından endişe duyduğunu bildirdi. Ayrıca çocuğunda kronik hastalık bulunan ebeveynler mevcut hastalık ve sürekli kullanılan ilaçlarla ilişki sıkıntı yaşayabileceklerini bildirdi.	<i>"Ne olduğu belli olmayan semptomları taşıyan bir patojen söz konusu ve güvenilmez ve sarsıcı bir aşıyı yan etkileri görmeden çocuğuma yaptırmaz ve kimseye önermezdim."</i> <i>"Aşının vadede nasıl bir etkisi olacağını bilinmemesinden dolayı korkuyorum ve çocuğuma yaptırmayı düşünmüyorum."</i>
	Çocuklarda kronik hastalık varlığı		<i>"Çocuğumun alerjik durumu olduğu ve çocuğuma zarar verip vermediğini bilmediğim için yaptırmak istemiyorum."</i> <i>"Çocuğum kortizon kullanıyor, ikisi bir arada nasıl bir etkileşim yapar bilmiyorum."</i>
Gereksinim duymama	Çocuklarda hastalığın belirtilerinin hafif geçmesi	Çocukları için COVID-19 aşısının yapılması gündemde olsaydı, çocuklarına aşı yaptırmayacağını bildiren ebeveynlerin neredeyse yarısı çocukların risk grubunda olmadığını, hastalığı hafif belirtiler ile atlattıkları için aşı yaptırmayacağını bildirdi.	<i>"Çocuklar hastalığı hafif atlattıyor ve bu nedenle bilmediğim bir aşıyı yaptırmazdım."</i> <i>"Çocukları ciddi anlamda etkilediğini düşünmüyorum."</i> <i>"Daha küçük yaşta kilerin bağışıklığı daha farklı ve onlar daha dirençli bu yüzden gerek görmüyorum."</i> <i>"Çocukların ölüm oranı çok düşük grip gibi atlattırlar."</i>
	Aşının çocuklar üzerindeki etkisinin belirsizliği		<i>"Çocuklar ile ilgili henüz yeterince çalışma yok."</i> <i>"Çocuklar üzerine etkileri henüz çalışmalarla ortaya konulmadı."</i>
	Çocukların yaşının küçük olması		<i>"Yetişkinler olursa çocukların olmasına gerek kalmaz. Daha yetişkinlerdeki sonuçlarını bile görmeden çocuklara yapılmasını doğru bulmuyorum."</i> <i>"Çocuğum riskli grupta yer almadığı için yaptırmayı düşünmüyorum."</i>

dikleri vurgulanmaktadır. Bunun nedeni kanser tanısı almış ve immünoşüpresan ilaç kullanan kronik hastalığı olan çocukların canlı aşılardan potansiyel bir kontrendikasyonu olabileceği gösterilmektedir (19). Ancak kronik hastalığı olan çocuklar gibi risk altındaki grupların aşılmasının onların korunması ve sağlık hizmet alımlarının azaltılması amacıyla önemli olduğu da vurgulanmaktadır (21). Literatürdeki bu farklı görüşler nedeniyle bu çalışmada kronik hastalığı olan ya da düzenli ilaç kullanan çocukların ebeveynlerinin çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmadaki düşüncesinde fark yaratmadığı düşünülmektedir.

Araştırmada ebeveynin eğitim düzeyi ebeveynlerin çocuğuna COVID-19 aşısı yaptırmadaki düşüncesinde fark yaratmadı. Eğitim düzeyi yüksek ebeveynlerin COVID-19 aşısı hakkında sosyal medya/internette yer alan asılsız haberlerden daha az etkilendiği için çocuklarına aşı yaptırmada daha fazla istekli oldukları belirtilmektedir (17,19). Bu çalışmada elde edilen farklı bulgunun sebebi olarak hastalık hakkındaki devam eden araştırmalar, belirsizlik, COVID-19 aşılarının hızlı gelişmesi, aşılardan kaynaklı söylentiler nedeniyle ebeveynlerde aşılama hakkında büyük bir soru işaretinin oluşması düşünülmektedir.

Araştırmada ebeveynlerin çocuğuna Ulusal Aşı Takvimi'ndeki aşılardan kaçınmasına göre çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmak istemesinde fark yoktu ($p > 0.05$). Ulusal Aşı Takvimi'ndeki özel aşılardan kaçınan ebeveynler yaptırmayanlara göre daha yüksek oranda çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmak istiyordu ($p = 0.02$). Ebeveynler pandemi sürecinde çocuklarına rutin aşılanmanın yapılmasını hayati derece önemli bulmaktadır. Ancak rutin/özel aşıların yapılmasını önemli bulmak ile çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmaya istekli olma arasındaki ilişkinin incelenmediği görüldü (18). COVID-19 aşısı ile influenza aşısı yaptırmadaki ilişki dikkat çekmektedir. Yakın tarihte çocuğuna influenza aşısı yaptıran ebeveynlerin COVID-19 aşısı yaptırmaya isteğini artırdığı belirtilmektedir (19). Aşılama tercihe bırakıldığında (özel aşılar) ebeveynler çocuğuna bu aşılardan kaçınmaya istekli olmaktadır. Bu durum COVID-19 aşısını yaptırmaya istekli de etkilemektedir (19,22,23). Elde edilen bu sonuçta göre Ulusal Aşı Takvimi'ndeki özel aşılardan kaçınan ebeveynlerin yaptırmayanlara göre aşılanma ile ilgili bilgilerin ve bilgisinin yüksek olabileceği nedeniyle daha yüksek oranda çocuklarına COVID-19 aşısı yaptırmak istedikleri yorumu yapılabilmektedir.

Sonuç

Özetle, ebeveynler arasında ebeveynlerin 18 yaşın altındaki çocukları için COVID-19 aşısı kabul etme oranı düşüktü. Ebeveynlerin çocuklarına COVID-19 aşısını yaptırmayı istemelerini etkileyen faktörler güvensizlik, çocuklar üzerindeki olumsuz etkiler ve gereksinim duymamayıdır. Aşıya karşı duyulan güven, aşılanma niyetiyle güçlü bir şekilde ilişkilendirildiğinden, COVID-19 aşısına yönelik güven oluşturmak çok önemlidir. Aşı geliştirme süreci ve aşı güvenliği testleri hakkında iletişimde

şeffaflık önemlidir. Halk sağlığı yetkilileri de yanlış bilgileri zamanında ele almalıdır. Gelecek çalışmalarda ebeveynlerin COVID-19 aşısı hakkındaki bilgi düzeyi belirlenmeli ve bilgilerinin geliştirilmesine yönelik faaliyetler planlanmalıdır. Bu şekilde ebeveynlerin çocuklarının COVID-19 aşılmasıyla ilgili algılamaları ve davranışları kontrol edilebilecektir.

Etik Komite Onayı: Çalışma için Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan onay alındı (Karar no: 2014/08-13, Tarih: 29.05.2014).

Hasta Onamı: Hasta onamı alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir - TKA, AK; Tasarım - TKA, ED, MK, AK; Denetleme - TKA, ED, MK; Kaynaklar - Tüm yazarlar; Veri toplanması ve işlenmesi - TKA, ED, MK; Analiz ve yorum - TKA, ED, MK, AT; Literatür taraması - TKA, ED, MK, AT; Yazıyı yazan - Tüm yazarlar; Eleştirel İnceleme - Tüm yazarlar.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Kaynaklar

- Huang C, Wang Y, Li X, Ren L, Zhao J, Hu Y, et al. Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *Lancet* 2020;395(10223):497-506. [CrossRef]
- She J, Jiang J, Ye L, Hu L, Bai C, Song Y. 2019 novel coronavirus of pneumonia in Wuhan, China: Emerging attack and management strategies. *Clin Transl Med* 2020;9(1):19. [CrossRef]
- WHO announces COVID-19 outbreak a pandemic. World Health Organization. 2020. Available from: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/news/news/2020/3/who-announces-covid-19-outbreak-a-pandemic> Access date: 15 January 2021
- Turkey remains firm, calm as first coronavirus case confirmed. *Daily Sabah*. 2020. Available from: <https://www.dailysabah.com/turkey/turkey-remains-firm-calm-as-first-coronavirus-case-confirmed/news> Access date: 15 January 2021
- Center C-19 NER. Coronavirus disease-19: The first 7.755 cases in the Republic of Korea. *Osong Public Heal Res Perspect* 2020;11(2):85-90. [CrossRef]
- Goldman RD. Coronavirus disease 2019 in children. *Can Fam Physician* 2020;66(2):332-4.
- Kaba Ö, Somer A. COVID-19 pandemic in pediatric population. *J Child* 2020;20(2):66-71. [CrossRef]
- Oygar PD. Çocukluk çağında bildirilen COVID-19'un yakınma ve fizik muayene bulguları. *Çocuk Enfeksiyon Derg* 2020;14(1):49-50. [CrossRef]
- Bi Q, Wu Y, Mei S, Ye C, Zou X, Zhang Z, et al. Epidemiology and transmission of COVID-19 in 391 cases and 1286 of their close contacts in Shenzhen, China: a retrospective cohort study. *Lancet Infect Dis* 2020;20(8):911-9. [CrossRef]
- Dhochak N, Singhal T, Kabra SK, Lodha R. Pathophysiology of COVID-19: Why children fare better than adults? *Indian J Pediatr* 2020;87(7):537-46. [CrossRef]

11. Klass P, J.Ratner A. Vaccinating children against Covid-19- The lessons of measles. *Nwe Engl J Med* 2021;384(7):589-91. [\[CrossRef\]](#)
12. Çiftdoğan DY, Törün SH, Karbuz A, Sütçü M, Akkoç G, Erdeniz EH. Çocuklarda COVID-19 ile olası ilişkili çoklu sistemik inflamatuvar sendrom. *J Pediatr Inf* 2020;14:1-7.
13. Başar EZ, Öncel S, Sönmez HE. Çocuklarda COVID-19'a ikincil gelişen multisistemik inflamatuvar sendrom. *Acta Medica Nicomedia*. 2021;4(1):29-34.
14. Çiftçi E, Arga G, Çakmak Taşkın E, Konca HK, Özdemir H. Multisystem Inflammatory Syndrome in Children (MIS-C) with COVID-19. *J Pediatr Infect* 2020;54(4):e432. [\[CrossRef\]](#)
15. Opel DJ, Diekema DS, Ross LF. Should we mandate a COVID-19 vaccine for children? *JAMA Pediatr* 2021;175(2):125-6. [\[CrossRef\]](#)
16. Zhang KC, Fang Y, Cao H, Chen H, Hu T, Chen YQ, et al. Parental acceptability of COVID-19 vaccination for children under the age of 18 years: Cross-sectional online survey. *JMIR Pediatr Parent* 2020;3(2):e24827. [\[CrossRef\]](#)
17. Montalti M, Rallo F, Guaraldi F, Bartoli L, Po G, Stillo M, et al. Would parents get their children vaccinated against SARS-CoV-2? Rate and predictors of vaccine hesitancy according to a survey over 5000 families from Bologna, Italy. *Vaccines* 2021;9(4):366. [\[CrossRef\]](#)
18. Bell S, Clarke R, Paterson P, Mounier-jack S. Parents ' and guardians ' views and experiences of accessing routine childhood vaccinations during the coronavirus (COVID- 19) pandemic: A mixed methods study in England. *PLoS One* 2020;15(12):e0244049. [\[CrossRef\]](#)
19. Goldman RD, Yan TD, Seiler M, Parra C, Brown JC, Klein EJ, et al. Care-giver willingness to vaccinate their children against COVID-19: Cross sectional survey. *Vaccine* 2020;38(48):7668-73. [\[CrossRef\]](#)
20. Soares P, Rocha JV, Moniz M, Gama A, Laires PA, Pedro AR, et al. Factors associated with COVID-19 vaccine hesitancy. *Vaccines* 2021;9(3):1-14. [\[CrossRef\]](#)
21. Marotta S, McNally VV. Increasing vaccine confidence through parent education and empowerment using clear and comprehensible communication. *Acad Pediatr* 2021;21(4):S30-1. [\[CrossRef\]](#)
22. MacDonald NE, Eskola J, Liang X, Chaudhuri M, Dube E, Gellin B, et al. Vaccine hesitancy: definition, scope and determinants. *Vaccine* 2015;33(34):4161-4. [\[CrossRef\]](#)
23. Üzüm Ö, Eliaçık K, Hortu Örsdemir H, Karadağ Öncel E. Ebeveynlerin aşı yaklaşımlarını etkileyen faktörler: Bir eğitim araştırma hastanesine ilişkin değerlendirme. *Çocuk Enfeksiyon Derg*. 2019;13(3):144-9. [\[CrossRef\]](#)